

Programma GIA Onderzoeksdag | Programme GIA Research Day

15 december 2017

Het Kasteel, Melkweg 1, Groningen

Voorzitter ochtendprogramma: **Bert Nijboer**

NEDERLANDS

09.00-09.15	Opening door Peter Attema , directeur GIA
09.15-09.45	Gert Kortekaas & Miranda de Wit
Sporen in de klei. Over het onzichtbare loopvlak uit de Volksverhuizingtijd
09.45-10.15	Wouter Waldus
De gouden eeuw van de binnenvaart op de Zuiderzee (1550-1700)
10.15-10.45	KOFFIEPAUZE
10.45-11.15	Annet Nieuwhof
Ezinge: het verhaal van een terpdorp
11.15-11.45	Yftinus van Popta
Het beschermen van gras en modder. Net op tijd een nieuwe verspreidingskaart van scheepswrakken in Flevoland
11.45-12.15	Iris Rom
De derde wereld van het Egeïsch gebied: nieuw onderzoek naar sociale veranderingen in West-Griekenland tijdens de Midden-Helladische periode (2000-1700 v.Chr.)
12.15-13.30	LUNCHPAUZE

Chair afternoon programme: **Canan Çakırlar**

ENGLISH

13.30-14.00	Gary Nobles
Are we there yet? Moving towards an archaeological 3D GIS
14.00-14.30	Anna Brindley
Perforations and pots at Dalftsen
14.30-15.00	Martijn van Leusen
Production and consumption clusters: extracting more information from non-diagnostic survey pottery
15.00-15.30	TEA BREAK
15.30-16.00	Peter Jordan, Jack Dury & Manon Bondetti
Prehistory of Northern Eurasia: Latest results from the ArchSci2020 Project
16.00-16.30	Michael Dee
Exact-year radiocarbon dating

Tot besluit

16.30-17.00	- Presentatie GIA Jubileumwebsite + uitreiking prijs beste logo
- Prijsuitreiking beste Masterscriptie 2016-2017
- Presentatie <i>Paleo-aktueel</i> 28
- Afsluiting door Peter Attema
17.00-18.00	BORREL*
*De eerste consumptie wordt u aangeboden door het GIA.

Toelichting Lezingen en Sprekers GIA Onderzoeksdag 2017

Gert Kortekaas & Miranda de Wit: : *Sporen in de klei. Over het onzichtbare loopvlak uit de Volksverhuizingtijd*

In de kleiafzettingen in en rond de stad Groningen zijn twee zogeheten 'vegetatiehorizonten' aanwezig. Deze horizonten worden op basis van het onderzoek dat Van Es en Roeleveld in de jaren '60 van de vorige eeuw in Paddepoel deden doorgaans gedateerd in de ijzertijd en in de midden- tot late Romeinse tijd. Maar klopt de datering van met name de bovenste horizont wel en zijn de kleigebieden rond Groningen eigenlijk wel verlaten na de Romeinse tijd? En wat is de relatie tussen die horizonten en de archeologische sporen?

Recentelijk archeologisch onderzoek en enkele eerdere waarnemingen leiden tot andere inzichten.

- **Gert Kortekaas** studeerde in 1988 af aan het Biologisch-Archeologisch Instituut en is sindsdien werkzaam als archeoloog bij de gemeente Groningen.
- **Miranda de Wit** studeerde in 1996 af aan het Biologisch-Archeologisch Instituut en is werkzaam als senior archeoloog en projectleider bij de afdeling archeologie van MUG Ingenieursbureau te Leek.

Wouter Waldus: : *De gouden eeuw van de binnenvaart op de Zuiderzee (1550-1700)*

In tegenstelling tot de internationale handel in de Gouden Eeuw, is er weinig bekend over de binnenvaart in deze periode. Het scheepskerkhof in het voormalig Zuiderzeegebied vormt een belangrijk archeologisch archief voor de reconstructie van de enorme variatie in binnenlandse maritieme activiteiten. De nadruk van Waldus' onderzoek ligt op het vervoer van turf. De combinatie van toegankelijke turfdeposities in Noord-Nederland, een wijdvertakt netwerk van waterwegen en een sterke nautische traditie boden pre-moderne steden een relatief goedkope brandstof. In deze presentatie zullen de schaal en de relevantie van de binnenvaart geëvalueerd worden in het licht van de spectaculaire economische ontwikkelingen in Holland tussen 1550 en 1700, op basis van historische en archeologische bronnen.

- **Wouter Waldus** is maritiem archeoloog bij ADC Maritiem in Amersfoort. Sinds januari 2014 werkt hij parttime als extern promovendus bij het GIA. Zijn promotieonderzoek wordt gefinancierd door Batavialand (voormalig Nieuwland Erfgoed Centrum) en begeleid door André van Holk en Daan Raemaekers.

Annet Nieuwhof: *Ezinge: het verhaal van een terpdorp*

De wierde/terp Ezinge is tussen 1923 en 1934 opgegraven door Van Giffen, de toenmalige directeur van het BAI. Het is een van de beroemdste opgravingen uit de Noordwest-Europese archeologie, al zijn de resultaten indertijd niet volledig gepubliceerd. De opgraving is zo goed gedocumenteerd dat het nu nog steeds mogelijk is om de opgravingsresultaten te analyseren. In 2011 begon een langdurig nieuw onderzoeksprogramma. De lezing geeft een overzicht van het onderzoek en de resultaten.

- **Annet Nieuwhof** werkt sinds 2011 aan de analyse en publicatie van de opgravingsresultaten van Ezinge, eerst binnen een NWO-Odysee project en daarna in verschillende andere onderzoeksprojecten. Momenteel is zij als post-doc onderzoeker verbonden aan het Waddenfondsproject *Terpen- en Wierdenland, een verhaal in ontwikkeling*.

Yftinus van Popta: *Het beschermen van gras en modder. Net op tijd een nieuwe verspreidingskaart van scheepswrakken in Flevoland*

In de provincie Flevoland zijn meer dan 430 scheepswrakken gevonden. Daarom wordt dit gebied ook wel het grootste scheepskerkhof op land ter wereld genoemd. De meeste wrakken zijn archeologisch onderzocht, maar een belangrijk deel van de informatie over deze wrakken (e.g. locatie, toestand) blijkt onjuist te zijn gedocumenteerd. In deze lezing wordt aan de hand van de nieuwe versie van de Scheepswrakken Database Flevoland (SDF) aangetoond hoe belangrijk het is om de archeologische bronnen kritisch te beschouwen.

Iris Rom: *De derde wereld van het Egeïsch gebied: nieuw onderzoek naar sociale veranderingen in West-Griekenland tijdens de Midden-Helladische periode (2000-1700 v.Chr.)*

Nadat Vroeg-Helladische samenlevingen rond 2200 v. Chr. in elkaar stortten, verandert het vaste land van Griekenland in een geïsoleerd, simpel en achtergebleven gebied. Toch wordt in deze sobere periode de grondslag gelegd voor de latere, welvarende Myceense samenlevingen. Tijdens deze presentatie wordt beargumenteerd waarom het simpele beeld van de Midden-Helladische periode niet klopt en er nieuw onderzoek nodig is, met name naar minder bekende West-Griekse gebieden.

- **Iris Rom** is in maart 2017 begonnen als promovenda aan het GIA. Haar onderzoek richt zich op sociale veranderingen tijdens de Midden-Helladische periode in Griekenland op basis van de studie van grafituelen. Hierbij is ze vooral geïnteresseerd in de sociale impact van crises en de weg naar herstel.

Gary Nobles: *Are we there yet? Moving towards an archaeological 3D GIS*

Archaeologists have grown used to seeing spatial data presented in maps and 2D representations. However, this is a simplification of a 3D reality. This paper raises the issues of the archaeologist's preconceptions in the way they think about and analyse their spatial data. With this in mind, and considering reality is not 2D, we need to explore a 3D approach to our data and develop a model for an archaeological information system which could be considered as the basis of a 3D GIS.

- **Gary Nobles** is a former PhD of the GIA, now developing various pilot projects in the realm of 3D visualisation for education and research. He is an honorary research fellow of the University of Durham, and works on an international project under the auspices of Peter Attema and Martijn van Leusen.

Anna Brindley: *Perforations and pots at Dalfsen*

Of the 124 pots found in the Dalfsen cemetery a surprising number show perforations, either pre-firing cylindrical ones, or post firing conical examples. Thanks to the unusual find circumstances these perforations can be examined in the context of complete or near complete vessels, rather than occurring on isolated sherds and largely incomplete vessels as is usually the case with the pottery from either settlements or hunebeds.

- **Anna Brindley** obtained her PhD degree at the University of Groningen in 2005. She specialises in the analysis of the use of hunebeds by identifying and reconstructing their original contents.

Martijn van Leusen: *Production and consumption clusters: extracting more information from non-diagnostic survey pottery*

'Non-diagnostic' sherds constitute more than 95% of the pottery recorded in modern intensive and systematic surveys in the Mediterranean, but typically all further study and analysis only target the less than 5% 'diagnostic' sherds from which dating and typological information can be extracted. Martijn van Leusen will present a pilot study conducted in June 2017, in which 700 undiagnostic survey sherds from the Raganello Basin surveys were subjected to pXRF analysis to see what kind and scale of spatial and chronological clustering of clay matrix composition might emerge.

- **Martijn van Leusen** is associate professor of Classical and Mediterranean Archaeology at GIA since 2015, and specialises in the methodology of landscape archaeology. He is currently preparing several publications on recent GIA research in southern Italy, as well as new grant applications.

Peter Jordan, Jack Dury & Manon Bondetti: *Prehistory of Northern Eurasia: Latest results from the ArchSci2020 Project*

This joint paper will present the latest research from ArchSci2020. Our presentation will examine: (a) recent work on the chronology and culture history of maritime hunter-gatherer cemeteries in the Bering Strait (Dury), (b) the onset of the 'Aquatic' Neolithic in European Russia and Siberia (Bondetti), (c) a short general update on the other results emerging from ArchSci2020 (Jordan).

- **Peter Jordan** is Director of the Arctic Centre and the Groningen PI of ArchSci2020. **Jack Dury** is undertaking a joint PhD with Stockholm/Groningen and **Manon Bondetti** is studying for a joint PhD with York/Groningen. The co-supervisors in Stockholm and York are Gunilla Eriksson and Oliver Craig.

Michael Dee: *Exact-year radiocarbon dating*

This paper will present the facilities at the Centre for Isotope Research. Groningen hosts the longest running radiocarbon dating facility in the world. This year it received a major upgrade including the installation of a state-of-the-art accelerator mass spectrometer, capable of very high-precision measurements. In addition, recent discoveries about the production of radiocarbon in the atmosphere suggest that in certain circumstances it may be possible for the technique to produce dates that are accurate to the exact calendar year.

- Assistant professor **Michael Dee** joined the Centre for Isotope Research this year, as the replacement for the retiring professor, Hans van der Plicht. Michael has 12 years of experience in the radiocarbon unit of the University of Oxford. He specialises in the modelling of radiocarbon dates and the production of high-precision chronologies.